



Az Európai Könyvtár – története, megvalósítása és a használók elvárásai

Az Európai Könyvtár egyetlen belépési pontról (www.EuropeanLibrary.org) teszi elérhetővé az európai nemzeti könyvtárak forrásait. A felhasználók egyidejűleg több könyvtárban és az összegyűjtött metaadatok központi indexében is tudnak keresni. A találatok között lehetnek digitalizált és nem digitalizált dokumentumok, típusukat tekintve könyvek, folyóiratok, audiovizuális anyagok stb. A portál interfészen valamennyi olyan európai ország nyelve megtalálható, amelynek kereshető állománya van (2007-ben 20 nyelv, mivel egy-egy nyelvet több tagországban is használnak).

A projektől a szolgáltatásig

Az Európai Könyvtár projekt 2001–2004 között az *Európai Bizottság* 5. keretprogramja finanszírozásával valósult meg. 2001-ben nyolc ország nemzeti könyvtárai (Finnország, Németország, Hollandia, Portugália, Szlovénia, Svájc és az Egyesült Királyság nemzeti könyvtára, valamint Olaszországból a firenzei és a római könyvtár) és az *Európai Nemzeti Könyvtárak Konferenciája* (*Conference of the European National Libraries = CENL*) indította „Az Európai Könyvtár: kapu az európai tudáshoz” néven. A projekt befejeztével a CENL lett a tulajdonosa, 2005 márciusa óta az online szolgáltatást teljes egészében a CENL-tagkönyvtárak finanszírozzák. 2005-ben teljes jogú tagként csatlakozott Franciaország, majd Horvátország és Szerbia. Ebben az időben 45 CENL-tagkönyvtár információi voltak elérhetők, közülük tizenegynek az állománya kereshető is volt.

A 2005 februárjában indult Tel-ME-MOR projekt (*The European Library: Modular Extensions for Mediating Online Resources*, www.telmemor.net) célja a tíz újonnan csatlakozó tagország felkészítése volt a csatlakozásra (Szlovénia kivételével, mivel az ország már részt vett az első projektben is). A projekt 2007 februárjáig tartott, az Európai

Bizottság 6. keretprogramja finanszírozta. Ekkor a portálon a 47 CENL-tagkönyvtárból 23 könyvtár több mint 150 gyűjteménye volt kereshető. A tervek szerint 2008-ban a szolgáltató könyvtárak száma meghaladja a harmincat, az elérhető állományok száma pedig a 350-et, mivel a könyvtárak újabb gyűjtemények adatait teszik hozzáférhetővé.

2007 végén csatlakozott Belgium, Görögország, Izland, Írország, Liechtenstein, Luxemburg, Norvégia, Spanyolország és Svédország. Ezeknek a könyvtáraknak az állományai az *eContentplus* program keretében megvalósuló *Európai Digitális Könyvtár* (*European Digital Library = EDL*, www.edlproject.eu) projekt során válnak elérhetővé.

Megvalósítás

Az Európai Könyvtár „hibrid” portál, ami azt jelenti, hogy lehetővé teszi a könyvtárak különböző elérési protokolljainak a használatát. Az alap kommunikációs protokoll az SRU (*Search Retrieve via URL*), sok könyvtár azonban még a Z39.50 protokollt használja. A két protokoll összekapcsolásához fejlesztették az SRU/Z39.50 kaput, amely a különböző MARC formátumokból a Dublin Core-ba való konvertálást is elvégzi. A könyvtáraknak lehetőségük van arra is, hogy összegyűjtött metaadataikat Az Európai Könyvtár központi indexében tárolják, ahonnan az SRU protokoll használatával kereshetők. Ebben az esetben az OAI-PMH (*Open Archives Initiative – Protocol for Metadata Harvesting*) protokollt alkalmazzák. Ha egy könyvtár ezeknek a rendszereknek egyikével sem rendelkezik, akkor metaadatait egyeztetett XML formátumban tudja eljuttatni a központi indexbe. Végző esetben a „csak böngészhető” megoldás marad, amikor egy könyvtár gyűjteménye a portálról nem kereshető, de a felhasználó megkapja könyvtár honlapjának ugrópontját, ahol folytatni tudja a keresést.

Tartalmi elvárások

A rendszer fő célja, hogy a felhasználók egyidejűleg több nemzeti könyvtár állományában tudjanak keresni. A találatok nagy része bibliográfiai információ, ami nem meglepő, de a felhasználók ma már többet várnak, mint például a dokumentum digitalizált megjelenítését.

Különböző utak

A könyvtárak máris sok digitalizált objektumot tesznek elérhetővé. Az Európai Könyvtárban lehetőség van ún. „téma” szerinti keresésre: ki lehet választani, hogy a találatként megkapott dokumentum – többek között – képet, kéziratot vagy más digitalizált egységet tartalmazzon. Ahhoz, hogy az olvasó a bibliográfiai leírás alapján el tudjon jutni a teljes dokumentumhoz, a portál különböző megoldásokat kínál:

- „available at library” („A könyvtárban elérhető”) gomb a találatot tároló könyvtár honlapjára vezet, ahol megtalálhatók az adott könyvtár szolgáltatásai;
- „see online” gomb Az Európai Könyvtár honlapjáról közvetlenül elérhető digitális dokumentumok (képek, pdf fájlok) megtekintéséhez;
- minden rekordhoz csatlakozik a különböző könyvtárak szolgáltatásait tartalmazó lista, amely az egyes könyvtárakhoz vezet;
- „harmadik felek”(Google Scholar, Google Print, Amazon stb.) szolgáltatásai szintén elérhetők.

A létező digitális tartalmak jobb elérése

Az eContentplus program egyik fő célja az Európában előállított digitális tartalom elérhetőbbé és

használhatóbbá tétele. Az EDL projekt keretében Az Európai Könyvtár más eContentplus-ban résztvevőkkel is együttműködik, portálján futnak a tesztelesek. Ugyancsak folyik az együttműködés a DISMARC-kal (audioarchívum), a Video Active-val (videoarchívum) és a The Bernstein Consortium-mal (nyomtatott tanulmányok).

Digitális tartalmak létrehozása

A nemzeti digitalizálási programok révén egyre több digitalizált egység válik elérhetővé. A *British Library* például a Microsofttal együttműködve a könyvtár állományából mintegy 25 millió, a szerzői jogvédelem alá nem tartozó oldal digitalizálását tervezi. Hasonló együttműködést folytat a Microsoft a lett nemzeti könyvtárral. Norvégiában korábban főleg a fényképek, hangfelvételek, mikrofilmek és napilapok digitalizálásra összpontosítottak, új kezdeményezésük a könyvek és a folyóiratok digitalizálását tűzte ki célul. A holland nemzeti könyvtár, amely korábban több digitális gyűjteményt tett elérhetővé, továbbra is aktívan részt vesz a digitalizálási folyamatban.

van der MEULEN, Eric: The European Library – history, technique and user expectations. = Interlending & Document Supply, 35. köt. 3. sz. 2007. p. 154–156./

(Viszocsekné Péteri Éva)